



## СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕНТОМОЛОГІЯ»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр  
Спеціальність 2023 захист і карантин рослин  
Освітня програма «Захист рослин»  
Рік навчання : семестр 7,8  
Форма навчання денна, заочна  
Кількість кредитів ЄКТС 8  
Мова викладання українська

Лектор дисципліни  
Контактна інформація  
лектора (e-mail)

к.с.-г.н, доцент Лікар Ярослав Олексійович

[pasichnikl@ukr.net](mailto:pasichnikl@ukr.net)

Сторінка дисципліни в  
eLearn

<http://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=399>

### ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна “Сільськогосподарська ентомологія” ґрунтується на вивченні особливостей біології шкідників та регуляції їх чисельності на посівах сільськогосподарських культур.

Ентомологія у підготовці фахівців за спеціальністю 202 - "Захист і карантин рослин" займає провідне місце. Вона вивчає з одного боку - головних шкідників польових культур і багаторічних насаджень, а з другого - захист цих культур від пошкоджень шкідниками, які іноді можуть повністю знищити врожай. Тому без глибокого вивчення цих питань не можливо кваліфіковано без нанесення шкоди докільню захистити врожай і зберегти корисну фауну від впливу пестицидів.

Метою навчальної дисципліни “Сільськогосподарська ентомологія” є надання студентам знань і формування професійних умінь щодо захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів, впровадження у виробництво інтегрованої системи захисту посівів в умовах конкретного господарства з урахуванням конкретних умов, видового складу шкідливої і корисної флори та фауни.

#### **Набуття компетентності:**

**Інтегральна компетентність:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності з захисту і карантину рослин і застосовувати теоретичні знання та методи фітосанітарного моніторингу, огляду, аналізу, експертизи, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

#### **Загальні компетентності (ЗК):**

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

#### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):**

СК 1. Здатність проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за новітніми принципами і методами.

СК 4. Здатність ліквідувати результатами виявляти, регульовані інспектування локалізувати шкідливі організми та фіто санітарної за експертизи.

СК 5. Здатність розробляти і застосовувати технології захисту рослин на об'єктах сільськогосподарського та іншого призначення.

СК 7. Здатність координувати фітосанітарний моніторинг Щодо виявлення, ідентифікації та визначення особливостей біології та екології шкідливих організмів в Україні та відповідно до угоди СОТ СФЗ та положень законодавств Європейського Союзу.

СК 8. Здатність комплексно застосовувати методи для довгострокового регулювання, розвитку та поширення шкідливих організмів до господарсько невідчутного рівня на ОСНОВL прогнозу, економічних порогів шкідливості, ефективності дії корисних організмів, енергоощадних та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну безпеку довкілля відповідно до угоди СОТ СФЗ та положень законодавств Європейського Союзу

СК 9. Здатність організовувати заходи із захисту і карантину рослин підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами, діяльність яких пов'язана з користуванням землею, водними об'єктами, вирощуванням рослин сільськогосподарського та іншого призначення, реалізацією, переробкою, зберіганням використанням відповідно до угод СОТ,СФЗ, європейських вимог.

СК 11. Здатність встановлювати закономірності поширення та розвитку шкідливих організмів, оцінювати сезону багаторічну динаміку, розробляти, науково обґрунтовувати та адаптувати комплекс високоефективних заходів контролю шкідників, хвороб і бур'янів за різних екологічних умов.

#### **Програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН 6. Коректно використовувати доцільні методи спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування об'єктів агробіоценозів та підтримання їх стабільності для збереження природного різноманіття.

ПРН 7. Складати технологічні карти для організації заходів із захисту рослин.

ПРН 10. Ефективно планувати час для отримання прогнозованих результатів діяльності із захисту і карантину рослин

ПРН 11. Навчати, контролювати і оцінювати професійні навички працівників, задіяних у виконанні заходів із захисту і карантину рослин

# СТРУКТУРА ДИЦИПЛІНИ

## «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕНТОМОЛОГІЯ»

Тема	Години (лекції/лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
<b>4 семестр</b>				
<b>Модуль 1. Багатоїдні, шкідники зернових та зернобобових культур, особливості їх розвитку</b>				
<b>Тема 1.</b> Вступ	2/2	<p><b>Знати:</b> мету та завдання навчальної дисципліни Сільськогосподарська ентомологія; шкідників, які пошкоджують різні рослини, їх морфологічні ознаки, біологічні особливості, строки нанесення пошкоджень та строки і заходи захисту рослин сільськогосподарських культур від пошкоджень; прогноз розвитку головних шкідників рослин.</p> <p><b>Вміти:</b> визначити видовий склад шкідників; визначити будь-яку фазу розвитку шкідника, (імаго, личинку, яйце); визначити біологічну та економічну ефективність різних заходів захисту.</p> <p><b>Аналізувати</b> фактори, що впливають на динаміку чисельності шкідників сільськогосподарських культур.</p> <p><b>Розрізняти:</b> головних домінуючих шкідників за морфологічними ознаками.</p> <p><b>Застосовувати:</b> різні методи для захисту рослин від шкідників фітофагів. Знати системи інтегрованого захисту культур від шкідників.</p>	<p>Виконання лабораторних робіт в робочому зошиті та надсилання їх електронного файлу через систему Elearn для перевірки. Написання змістовного модуля 1 у ЕНК через систему Elearn.</p>	<p>Здача лабораторних і самостійних робіт, модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn</p>
<b>Тема 2.</b> Біоценотичні основи захисту рослин від шкідників	2/3			
<b>Тема 3.</b> Багатоїдні шкідники	2/2			
<b>Тема 4.</b> Шкідники зернових злакових культур	2/2			

Тема 5. Шкідники рису та кукурудзи	2/2			
<b>Модуль 2. Шкідники цукрових буряків, льону, соняшнику, картоплі, овочевих культур відкритого та закритого ґрунту, особливості їх розвитку</b>				
Тема 6. Шкідники цукрового буряка	2/2	<p><b>Знати:</b> шкідників, які пошкоджують різні рослини, їх морфологічні ознаки, біологічні особливості, строки нанесення пошкоджень та строки і заходи захисту рослин сільськогосподарських культур від пошкоджень; прогноз розвитку головних шкідників рослин.</p> <p><b>Вміти:</b> визначити видовий склад шкідників; визначити будь-яку фазу розвитку шкідника, (імаго, личинку, яйце); визначити біологічну та економічну ефективність різних заходів захисту.</p> <p><b>Аналізувати</b> фактори, що впливають на динаміку чисельності шкідників сільськогосподарських культур.</p> <p><b>Розрізняти:</b> головних домінуючих шкідників за морфологічними ознаками.</p> <p><b>Застосовувати:</b> різні методи для захисту рослин від шкідників фітофагів. Знати системи інтегрованого захисту культур від шкідників.</p>	Виконання лабораторних робіт в робочому зошиті та надсилання їх електронного файлу через систему Elearn для перевірки. Написання змістовного модуля 1 у ЕНК через систему Elearn.	Здача лабораторних і самостійних робіт, модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/ письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
Тема 7. Шкідники технічних культур	2/2			
Тема 8. Шкідники картоплі	2/2			
Тема 9. Шкідники овочевих культур захищеного ґрунту	2/2			
<b>Модуль 3. Шкідники овочевих культур відкритого ґрунту, зерна та продуктів їх переробки при зберіганні, особливості їх розвитку</b>				
Тема 10. Шкідники овочевих культур відкритого ґрунту	2/2	<p><b>Знати:</b> шкідників, які пошкоджують різні рослини, їх морфологічні ознаки, біологічні особливості, строки нанесення пошкоджень та строки і заходи захисту рослин сільськогосподарських культур від пошкоджень; прогноз розвитку головних шкідників рослин.</p> <p><b>Вміти:</b> визначити видовий склад шкідників; визначити</p>	Виконання лабораторних робіт в робочому зошиті та надсилання їх електронного файлу через систему Elearn для перевірки. Написання змістовного модуля 1 у ЕНК	Здача лабораторних і самостійних робіт, модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/ письмового опитування – згідно з
Тема 11. Шкідники зерна та продуктів його переробки при	2/2			

зберіганні		будь-яку фазу розвитку шкідника, (імаго, личинку, яйце); визначати біологічну та економічну ефективність різних заходів захисту. <b>Аналізувати</b> фактори, що впливають на динаміку чисельності шкідників сільськогосподарських культур.	через систему Elearn.	журналом оцінювання в eLearn
<b>Тема 12.</b> Шкідники плодових насаджень	2/2	<b>Розрізняти:</b> головних домінуючих шкідників за морфологічними ознаками. <b>Застосовувати:</b> різні методи для захисту рослин від шкідників фітофагів. Знати системи інтегрованого захисту культур від шкідників.		
<b>Модуль 4. Шкідники плодових та ягідних культур, винограду та зернобобових культур, особливості їх розвитку</b>				
<b>Тема 13.</b> Шкідники ягідних насаджень і виноградної лози	2/2	<b>Знати:</b> шкідників, які пошкоджують різні рослини, їх морфологічні ознаки, біологічні особливості, строки нанесення пошкоджень та строки і заходи захисту рослин сільськогосподарських культур від пошкоджень; прогноз розвитку головних шкідників рослин.	Виконання лабораторних робіт в робочому зошиті та надсилання їх електронного файлу через систему Elearn для перевірки. Написання змістовного модуля 1 у ЕНК через систему Elearn.	Здача лабораторних і самостійних робіт, модульного контролю у вигляді тестів (на eLearn) та усного/письмового опитування – згідно з журналом оцінювання в eLearn
<b>Тема 14.</b> Шкідники полезахисних лісових насаджень	2/3	<b>Вміти:</b> визначити видовий склад шкідників; визначити будь-яку фазу розвитку шкідника, (імаго, личинку, яйце); визначати біологічну та економічну ефективність різних заходів захисту.		
<b>Тема 15.</b> Шкідники однорічних зернобобових і багаторічних бобових трав	2/3	<b>Аналізувати</b> фактори, що впливають на динаміку чисельності шкідників сільськогосподарських культур. <b>Розрізняти:</b> головних домінуючих шкідників за морфологічними ознаками. <b>Застосовувати:</b> різні методи для захисту рослин від шкідників фітофагів. Знати системи інтегрованого захисту		
<b>Тема 13.</b> Шкідники ягідних насаджень і виноградної лози	2/3	<b>Аналізувати</b> фактори, що впливають на динаміку чисельності шкідників сільськогосподарських культур. <b>Розрізняти:</b> головних домінуючих шкідників за морфологічними ознаками. <b>Застосовувати:</b> різні методи для захисту рослин від шкідників фітофагів. Знати системи інтегрованого захисту		

		культур від шкідників.		
<b>Всього за 4 семестр</b>				<b>70</b>
<b>Екзамен</b>				<b>30</b>
<b>Всього за курс</b>				<b>100</b>

### ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<b>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</b>	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
<b>Політика щодо академічної доброчесності:</b>	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
<b>Політика щодо відвідування:</b>	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

### ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

### Рекомендована література:

#### Основна:

1. Рубан М.Б., Лікар Я.О., Бобось І.М. Сільськогосподарська ентомологія. – К.: Фенікс, 2011, 622 с.
2. Коханець О.М., Голячук Ю.С., Косилевич Г.О. Сільськогосподарська ентомологія. Навчальний посібник. Львів, 2017, 157с.

#### Додаткова:

1. Яновський Ю.П., Кравець І.С., Крикунов І.В., Мостов'як С.М. Інтегрований захист плодових культур: навч. посібник за ред. Ю.П. Яновського. – К.: Фенікс, 2015, 648 с.
2. Яновський Ю.П. Довідник із захисту плодових культур. К.: Фенікс, 2019, 469 с.
3. Мринський І.М., Урсал В.В., Тимошук Т.М., Саюк О.А. Шкідники ягідних культур: навч. Посібник. К.: Інтерконтиненталь, 2018, 350 с.

4. Євтушенко М. Д. Вільна В.В., Станкевич С.В. Хрестоцвіті клопи на ріпаку ярому й гірчиці у Східному Лісостепу України: монографія. Х.:ФОП Бровін О.В., 2016,176 с.

#### **Інформаційні ресурси:**

1. Навчально-інформаційний портал Національного університету біоресурсів і природокористування України. – режим доступу: <http://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=399>

2. [TheSourceforEntomologyPhotos](https://www.insectimages.org/) [Архівовано 9 липня 2015 у [WaybackMachine](https://www.insectimages.org/).]— ентомологічний фотобанк. Режим доступу: <https://www.insectimages.org/>

3. [Вісті Харківського ентомологічного товариства](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRNChem_Biol/Vkhet/index.html) (Харківське відділення УЕТ)–режим доступу: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbu/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRNChem\\_Biol/Vkhet/index.html](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRNChem_Biol/Vkhet/index.html).

4. [Українська ентомофауністика](https://sites.google.com/site/ukrentfau/) (Київське відділення УЕТ).–режим доступу: <https://sites.google.com/site/ukrentfau/>